

Η άποψη του Δικαστηρίου

I

- 1 Στην παρούσα γνωμοδότηση, το Δικαστήριο περιορίζεται να εξετάσει, σύμφωνα με την αίτηση της Επιτροπής, κατά πόσον το σύστημα δικαστικού ελέγχου του οποίου η θέσπιση επιδιώκεται με τη Συμφωνία συμβιβάζεται με τη Συνθήκη ΕΟΚ. Οι λοιπές διατάξεις της Συμφωνίας, και ιδίως οι διατάξεις που αφορούν τη διαδικασία λήψεως αποφάσεων και την κατανομή των αρμοδιοτήτων στον τομέα του ανταγωνισμού, δεν αποτελούν αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησεως.
- 2 Η Συμφωνία θα συναφθεί μεταξύ, αφενός, των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (στο εξής: ΕΖΕΣ) και, αφετέρου, της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των κρατών μελών της. Όσον αφορά την Κοινότητα, η Συμφωνία θα συναφθεί από το Συμβούλιο, μετά από σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, βάσει του άρθρου 238 της Συνθήκης ΕΟΚ.
- 3 Με τη Συμφωνία σκοπείται η δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (στο εξής: ΕΟΧ), ο οποίος θα εκτείνεται στα εδάφη των κρατών μελών της Κοινότητας και στα εδάφη των χωρών της ΕΖΕΣ. Από το προοίμιο της Συμφωνίας προκύπτει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη αποσκοπούν στην εγκαθίδρυση ενός δυναμικού και ομοιογενούς Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, θεμελιωμένου επί κοινών κανόνων και επί ίσων όρων ανταγωνισμού, και προβλέπουν πρόσφορα μέσα, συμπεριλαμβανομένου ενός δικαιοδοτικού συστήματος, για την υλοποίηση του σκοπού αυτού. Κατά το άρθρο 1, η Συμφωνία αποβλέπει στη συνεχή και ισόρροπη ενίσχυση των εμπορικών και οικονομικών σχέσεων μεταξύ των συμβαλλομένων μερών υπό ίσους όρους ανταγωνισμού, καθώς και στην τήρηση όμοιων κανόνων.
- 4 Οι κανόνες που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ των κρατών που απαρτίζουν τον ΕΟΧ αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων, καθώς και το καθεστώς ανταγωνισμού. Οι κανόνες αυτοί είναι ουσιαστικά ίδιοι με τις αντίστοιχες διατάξεις των Συνθηκών ΕΟΚ και ΕΚΑΧ και των πράξεων που έχουν εκδοθεί κατ' εφαρμογή των συνθηκών αυτών. Όπως αναφέρει η Επιτροπή στην αίτηση γνωμοδότησεως, τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν την πρόθεση να επεκτείνουν στον ΕΟΧ το κοινοτικό δίκαιο στους τομείς που καλύπτει η Συμφωνία, όπως το δίκαιο αυτό θα διαμορφώνεται, αναπτύσσεται ή τροποποιείται στο μέλλον.

II

- 5 Ο σκοπός της ομοιόμορφης ερμηνείας και εφαρμογής του δικαίου στον ΕΟΧ, όπως αυτός διευκρινίζεται στο άρθρο 1 της Συμφωνίας, επιδιώκεται να επιτευχθεί με τη χρησιμοποίηση διατάξεων κατά λέξιν ομοίων με τις αντίστοιχες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου και με τη θέσπιση ενός δικαιοδοτικού συστήματος.
- 6 Η Συμφωνία προβλέπει την ίδρυση ενός δικαιοδοτικού οργάνου, του Δικαστηρίου ΕΟΧ, στο οποίο θα προσαρτηθεί Πρωτοδικείο. Η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου ΕΟΧ καθορίζεται από το άρθρο 96, παράγραφος 1, της Συμφωνίας. Η αρμοδιότητα αυτή περιλαμβάνει την επίλυση των διαφορών μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, την εκδίκαση προσφυγών ασκουμένων στο πλαίσιο της διαδικασίας επιτηρήσεως των κρατών της ΕΖΕΣ και, στον τομέα του ανταγωνισμού, την εκδίκαση προσφυγών κατά των αποφάσεων του Οργάνου Επιτηρήσεως της ΕΖΕΣ.
- 7 Το δικαιοδοτικό σύστημα προβλέπει και τους ακόλουθους μηχανισμούς.
- 8 Το άρθρο 6 της Συμφωνίας ορίζει ότι οι διατάξεις της πρέπει, κατά την εφαρμογή τους, να ερμηνεύονται σύμφωνα με την προϋπάρχουσα κατά την ημερομηνία της υπογραφής της Συμφωνίας νομολογία του Δικαστηρίου των ΕΚ, την αφορώσα τις αντίστοιχες διατάξεις της Συνθήκης ΕΟΚ, της Συνθήκης ΕΚΑΧ και των πράξεων του παραγώγου κοινοτικού δικαίου.
- 9 Το άρθρο 104, παράγραφος 1, της Συμφωνίας προβλέπει ότι, κατά την εφαρμογή ή την ερμηνεία των διατάξεων της Συμφωνίας ή των διατάξεων των Συνθηκών ΕΟΚ και ΕΚΑΧ, όπως τροποποιούνται ή συμπληρώνονται, ή των πράξεων που εκδίδονται κατ' εφαρμογή των εν λόγω Συνθηκών, το Δικαστήριο των ΕΚ, το Δικαστήριο ΕΟΧ, το Πρωτοδικείο των ΕΚ, το Πρωτοδικείο ΕΟΧ και τα δικαστήρια των κρατών της ΕΖΕΣ θα λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις αρχές που απορρέουν από τις αποφάσεις που εκδίδονται από τα άλλα δικαστήρια, προκειμένου να εξασφαλίζεται η κατά το δυνατόν ομοιόμορφη ερμηνεία της Συμφωνίας.
- 10 Το άρθρο 95 της Συμφωνίας ορίζει ότι το Δικαστήριο ΕΟΧ αποτελείται από οκτώ δικαστές, από τους οποίους οι πέντε είναι δικαστές του Δικαστηρίου των ΕΚ. Κατόπιν αιτήσεως του Δικαστηρίου ΕΟΧ, το Συμβούλιο ΕΟΧ μπορεί να του επιτρέψει

να συγκροτεί τριμελή ή πενταμελή τμήματα. Ο Οργανισμός του Δικαστηρίου ΕΟΧ θα καθορίσει, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση των ανατιθεμένων σ' αυτό υποθέσεων, την ενδεδειγμένη αναλογία μεταξύ δικαστών του Δικαστηρίου των ΕΚ και δικαστών της ΕΖΕΣ. Το άρθρο 101 προβλέπει ότι το Πρωτοδικείο ΕΟΧ αποτελείται από πέντε δικαστές, από τους οποίους τρεις διορίζονται από τα κράτη της ΕΖΕΣ και δύο είναι δικαστές του Πρωτοδικείου των ΕΚ.

- 11 Το πρωτόκολλο υπ' αριθ. 34, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 104, παράγραφος 2, της Συμφωνίας, περιέχει διατάξεις οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα στα κράτη της ΕΖΕΣ να επιτρέπουν στα δικαστήριά τους να ζητούν από το Δικαστήριο των ΕΚ να εκφράσει άποψη ως προς την ερμηνεία διατάξεων της Συμφωνίας.
- 12 Τέλος, σε προσθήκη του πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 34, προβλέπεται δικαίωμα παρεμβάσεως των κρατών της ΕΖΕΣ στις ενώπιον του Δικαστηρίου των ΕΚ υποθέσεις.

III

- 13 Προτού εξεταστούν τα ζητήματα που γεννά η αίτηση γνωμοδοτήσεως της Επιτροπής, επιβάλλεται να αντιπαραβληθούν οι σκοποί και το όλο περιεχόμενο της Συμφωνίας προς τους σκοπούς και το περιεχόμενο του κοινοτικού δικαίου.
- 14 Η ταυτότητα στη διατύπωση των διατάξεων της Συμφωνίας και των αντιστοίχων κοινοτικών διατάξεων δεν συνεπάγεται αναγκαστικά ότι οι διατάξεις αυτές πρέπει να ερμηνεύονται κατά τον ίδιο τρόπο. Πράγματι, οι διεθνείς συνθήκες δεν πρέπει να ερμηνεύονται μόνο βάσει του γράμματος αυτών, αλλά λαμβανομένων υπόψη και των σκοπών τους. Το άρθρο 31 της Συμβάσεως της Βιέννης περί του δικαίου των συνθηκών, της 23ης Μαΐου 1969, διευκρινίζει συναφώς ότι οι συνθήκες πρέπει να ερμηνεύονται με καλή πίστη, σύμφωνα με τη συνήθη έννοια των όρων τους λαμβανομένων υπόψη των συμφραζομένων, και υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού τους.
- 15 Από τη σύγκριση των σκοπών των διατάξεων της Συμφωνίας με τους σκοπούς των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου συνάγεται ότι η Συμφωνία αποσκοπεί στην εφαρμογή καθεστώτος ελευθέρων συναλλαγών και ανταγωνισμού στις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις μεταξύ των συμβαλλομένων μερών.

- 16 Αντιθέτως, όσον αφορά την Κοινότητα, το καθεστώς ελευθέρων συναλλαγών και ανταγωνισμού, το οποίο σκοπείται με τη Συμφωνία να επεκταθεί στο σύνολο του εδάφους των συμβαλλομένων μερών, έχει αναπτυχθεί και ενσωματωθεί στην κοινοτική έννομη τάξη, οι σκοποί της οποίας βρίνουν πέραν του σκοπού της Συμφωνίας.
- 17 Πράγματι, από τα άρθρα ιδίως 2, 8 Α και 102 Α της Συνθήκης ΕΟΚ απορρέει ότι η Κοινότητα επιδιώκει την οικονομική ολοκλήρωση με αλώτερο στόχο την εγκαθίδρυση μιας εσωτερικής αγοράς και μιας οικονομικής και νομισματικής ενώσεως. Το άρθρο 1 της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξεως διευκρινίζει, εξάλλου, ότι οι κοινοτικές συνθήκες στο σύνολό τους έχουν ως στόχο να συμβάλουν από κοινού στην ουσιαστική πρόοδο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως.
- 18 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι οι διατάξεις περί ελεύθερης κυκλοφορίας και ανταγωνισμού της Συνθήκης ΕΟΚ δεν αποτελούν αυτοσκοπό, αλλά απλώς μέσα για την επίτευξη των σκοπών αυτών.
- 19 Το εν γένει πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται ο σκοπός της Συμφωνίας διαφέρει επίσης από το εν γένει πλαίσιο εντός του οποίου επιδιώκεται η υλοποίηση των κοινοτικών σκοπών.
- 20 Ο ΕΟΧ πρόκειται να υλοποιηθεί βάσει μιας διεθνούς συνθήκης η οποία δημιουργεί, στην ουσία, δικαιώματα και υποχρεώσεις μόνο μεταξύ των συμβαλλομένων μερών και δεν προβλέπει καμία μεταβίβαση κυριαρχικών δικαιωμάτων στα διακυβερνητικά όργανα των οποίων τη σύσταση προβλέπει.
- 21 Αντιθέτως, η Συνθήκη ΕΟΚ, καίτοι συνήφθη υπό μορφή διεθνούς συμφωνίας, αποτελεί εντότοις τον συνταγματικό χάρτη μιας κοινότητας δικαίου. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου των ΕΚ, οι κοινοτικές συνθήκες ίδρυσαν μια νέα έννομη τάξη, υπέρ της οποίας τα κράτη μέλη περιορίζουν, σε όλο και ευρύτερους τομείς, τα κυριαρχικά δικαιώματά τους και της οποίας υποκείμενα είναι όχι μόνο τα κράτη μέλη αλλά και οι πολίτες τους (βλ. ιδίως απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 1963, υπόθεση 26/62, Van Gend en Loos, Συλλογή 1963, γαλλική έκδοση, σ. 1). Τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά αυτής της κοινοτικής έννομης τάξης είναι, ειδικότερα, η υπεροχή της έναντι των δικαίων των κρατών μελών καθώς και το άμεσο αποτέλεσμα μιας σειράς διατάξεων οι οποίες εφαρμόζονται τόσο στα ίδια τα κράτη μέλη όσο και στους πολίτες τους.

- 22 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι η ομοιογένεια των κανόνων δικαίου στο σύνολο του ΕΟΧ δεν διασφαλίζεται με την ταυτότητα του περιεχομένου ή της διατύπωσης των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου και των αντιστοίχων διατάξεων της Συμφωνίας.
- 23 Επιβάλλεται, συνεπώς, να εξεταστεί κατά πόσον η Συμφωνία προβλέπει άλλα μέσα για τη διασφάλιση αυτής της ομοιογένειας.
- 24 Τον σκοπό αυτό επιδιώκει το άρθρο 6, το οποίο προβλέπει ότι οι κανόνες της Συμφωνίας πρέπει να ερμηνεύονται σύμφωνα με τη σχετική με τους αντιστοίχους κανόνες του κοινοτικού δικαίου νομολογία του Δικαστηρίου των ΕΚ.
- 25 Ωστόσο, αυτός ο μηχανισμός ερμηνείας δεν καθιστά δυνατή την εξασφάλιση της επιδιωκόμενης ομοιογένειας του δικαίου, και τούτο για δύο λόγους.
- 26 Καταρχάς, το άρθρο αυτό αφορά μόνο την προ της ημερομηνίας υπογραφής της Συμφωνίας νομολογία του Δικαστηρίου των ΕΚ. Δεδομένου ότι η νομολογία αυτή θα εξελίσσεται, θα είναι δυσχερής η διάκριση μεταξύ της νέας νομολογίας σε σχέση προς την παλαιά και, ως εκ τούτου, η διάκριση του παρελθόντος από το μέλλον.
- 27 Εξάλλου, μολονότι το άρθρο 6 της Συμφωνίας δεν ορίζει σαφώς αν αναφέρεται στο σύνολο της νομολογίας του Δικαστηρίου των ΕΚ, και ειδικότερα στη νομολογία τη σχετική με το άμεσο αποτέλεσμα και την υπεροχή του κοινοτικού δικαίου, από το πρωτόκολλο υπ' αριθ. 35 της Συμφωνίας προκύπτει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη, χωρίς να αναγνωρίζουν τις αρχές του αμέσου αποτελέσματος και της υπεροχής που ισχύουν σύμφωνα με τη νομολογία αυτή, δεσμεύονται απλώς να εισαγάγουν στις έννομες τάξεις τους νομοθετική διάταξη η οποία να προβλέπει ότι οι διατάξεις της Συμφωνίας θα κατισχύουν των αντιθέτων νομοθετικών διατάξεων.
- 28 Κατά συνέπεια, η υποχρέωση να ακολουθείται η νομολογία του Δικαστηρίου των ΕΚ, η οποία επιβάλλεται από το άρθρο 6 της Συμφωνίας, δεν καλύπτει ουσιαστικά στοιχεία της νομολογίας αυτής τα οποία είναι ασυμβίβαστα με τα χαρακτηριστικά της Συμφω-

νίας. Κατά συνέπεια, το άρθρο 6, ως έχει, δεν είναι ικανό να διασφαλίσει, ούτε για το παρελθόν ούτε στο μέλλον, την ομοιογένεια του δικαίου στο σύνολο του ΕΟΧ.

- 29 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι ο σκοπός της ομοιόμορφης ερμηνείας και εφαρμογής του δικαίου εντός του ΕΟΧ προσκρούει στις υφιστάμενες διαφορές μεταξύ, αφενός, των σκοπών και του όλου περιεχομένου της Συμφωνίας και, αφετέρου, των σκοπών και του περιεχομένου του κοινοτικού δικαίου.

IV

- 30 Εν όψει της αντιφάσεως που επισημάνθηκε ανωτέρω, πρέπει να εξεταστεί αν το σκοπούμενο δικαιοδοτικό σύστημα μπορεί να διακυβεύσει την αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξης κατά την επιδίωξη των δικών της σκοπών.
- 31 Θα εξεταστεί, αρχικά, η ερμηνεία της εννοίας του όρου « συμβαλλόμενο μέρος », την οποία το Δικαστήριο ΕΟΧ θα κληθεί να δώσει κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του, και, στη συνέχεια, η επίπτωση της νομολογίας του επί της ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου.
- 32 Ως προς το πρώτο ζήτημα, πρέπει να υπομνηστεί ότι το Δικαστήριο ΕΟΧ είναι αρμόδιο, δυνάμει του άρθρου 96, παράγραφος 1, στοιχείο α, της Συμφωνίας, να επιλύει τις διαφορές μεταξύ των συμβαλλομένων μερών και ότι, κατά το άρθρο 117, παράγραφος 1, της Συμφωνίας, η Μικτή Επιτροπή του ΕΟΧ ή οποιοδήποτε συμβαλλόμενο μέρος μπορούν να υποβάλλουν στην κρίση του Δικαστηρίου ΕΟΧ τέτοιας φύσεως διαφορές.
- 33 Το άρθρο 2, στοιχείο ε, της Συμφωνίας ορίζει την έννοια των συμβαλλομένων μερών. Ως προς την Κοινότητα και τα κράτη μέλη της, η έννοια αυτή καλύπτει, κατά περίπτωση, είτε την Κοινότητα και τα κράτη μέλη της, είτε την Κοινότητα, είτε τα κράτη μέλη. Η επιλογή μεταξύ των τριών αυτών πιθανοτήτων πρέπει να γίνεται βάσει των εκάστοτε σχετικών διατάξεων της Συμφωνίας και της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ Κοινότητας και κρατών μελών, όπως αυτή προκύπτει από τις Συνθήκες ΕΟΚ και ΕΚΑΧ.

- 34 Έτσι, το Δικαστήριο ΕΟΧ ενδέχεται να κληθεί, όταν επιληφθεί διαφοράς που αφορά την ερμηνεία ή την εφαρμογή μιας ή περισσότερων διατάξεων της Συμφωνίας, να ερμηνεύσει την κατά το άρθρο 2, στοιχείο c, της Συμφωνίας έννοια του « συμβαλλομένου μέρους », για να προσδιορίσει αν, κατά την έννοια της επίδικης διατάξεως, ο όρος « συμβαλλόμενο μέρος » αφορά την Κοινότητα, την Κοινότητα και τα κράτη μέλη της ή μόνο τα κράτη μέλη. Το Δικαστήριο ΕΟΧ θα αχθεί έτσι να αποφανθεί επί της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών μελών της επί ζητημάτων διεπομένων από τις διατάξεις της Συμφωνίας.
- 35 Εξ αυτών έπεται ότι η αρμοδιότητα που ανατίθεται στο Δικαστήριο ΕΟΧ με τα άρθρα 2, στοιχείο c, 96, παράγραφος 1, στοιχείο a, και 117, παράγραφος 1, της Συμφωνίας, είναι δυνατόν να θίξει την κατανομή των αρμοδιοτήτων που ορίζεται με τις Συνθήκες και, επομένως, την αυτονομία του κοινοτικού συστήματος δικαίου, του οποίου την τήρηση εξασφαλίζει το Δικαστήριο των ΕΚ, δυνάμει του άρθρου 164 της Συνθήκης ΕΟΚ. Η αποκλειστική αυτή αρμοδιότητα του Δικαστηρίου επιβεβαιώνεται από το άρθρο 219 της Συνθήκης ΕΟΚ, κατά το οποίο τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μη ρυθμίζουν διαφορές σχετικές με την ερμηνεία ή την εφαρμογή της Συνθήκης αυτής κατά τρόπο διάφορο από εκείνον που προβλέπει η Συνθήκη. Ανάλογη διάταξη περιέχει και το άρθρο 87 της Συνθήκης ΕΚΑΧ.
- 36 Η ανάθεση της αρμοδιότητας αυτής στο Δικαστήριο ΕΟΧ δεν συμβιβάζεται, επομένως, με το κοινοτικό δίκαιο.
- 37 Ως προς το δεύτερο ζήτημα, πρέπει να παρατηρηθεί, προεισαγωγικώς, ότι οι διεθνείς συμφωνίες που συνάπτονται κατά τη διαδικασία του άρθρου 228 της Συνθήκης δεσμεύουν τα όργανα της Κοινότητας και τα κράτη μέλη της και ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου των ΕΚ, οι διατάξεις των συμφωνιών αυτών και οι πράξεις που εκδίδονται από τα όργανά τους, αποτελούν, από της ενάρξεως της ισχύος τους, αναπόσπαστο τμήμα της κοινοτικής έννομης τάξης.
- 38 Συναφώς, πρέπει να διευκρινιστεί ότι η Συμφωνία είναι πράξη οργάνου της Κοινότητας, κατά την έννοια του άρθρου 177, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β, της Συνθήκης ΕΟΚ, και ότι, ως εκ τούτου, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαινεται προδικαστικώς επί της ερμηνείας της. Είναι επίσης αρμόδιο να αποφαινεται επί της Συμφωνίας αυτής, οσάκις κράτη μέλη της Κοινότητας παραβαίνουν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από αυτήν.

- 39 Όταν όμως διεθνής συμφωνία καθιερώνει ιδιαίτερο δικαιοδοτικό σύστημα, το οποίο περιλαμβάνει δικαστήριο αρμόδιο να επιλύει τις διαφορές μεταξύ των συμβαλλομένων στη συμφωνία αυτή μερών και, συνεπώς, να ερμηνεύει και τις διατάξεις της, οι αποφάσεις αυτού του δικαστηρίου δεσμεύουν τα όργανα της Κοινότητας, περιλαμβανομένου και του Δικαστηρίου των ΕΚ. Οι αποφάσεις αυτές είναι δεσμευτικές και για το Δικαστήριο των ΕΚ, όταν αυτό καλείται να αποφανθεί, είτε προδικαστικώς είτε κατόπιν ευθείας προσφυγής, επί της ερμηνείας της διεθνούς συμφωνίας, καθ' όσον αυτή αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της κοινοτικής έννομης τάξης.
- 40 Μια διεθνής συμφωνία προβλέπουσα ένα τέτοιο δικαιοδοτικό σύστημα συμβιβάζεται, κατ' αρχήν, με το κοινοτικό δίκαιο. Και τούτο διότι η αρμοδιότητα της Κοινότητας επί θεμάτων διεθνών σχέσεων και η ικανότητά της να συνάπτει διεθνείς συμφωνίες εμπεριέχει κατ' ανάγκην και την ευχέρεια να υποβάλλει εαυτήν στις αποφάσεις ενός δικαιοδοτικού οργάνου, το οποίο έχει ιδρυθεί ή οριστεί δυνάμει των συμφωνιών αυτών, όσον αφορά την ερμηνεία και την εφαρμογή των διατάξεών τους.
- 41 Η υπό εξέταση όμως Συμφωνία ενσωματώνει σημαντικό μέρος των κανόνων, περιλαμβανομένων και των κανόνων του παραγώγου δικαίου, που διέπουν τις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις εντός της Κοινότητας και που συνιστούν, στην πλειονότητά τους, θεμελιώδεις διατάξεις της κοινοτικής έννομης τάξης.
- 42 Η Συμφωνία αυτή εισάγει έτσι στην κοινοτική έννομη τάξη ένα εκτεταμένο σύνολο νομικών κανόνων, το οποίο προστίθεται σε ένα σύνολο κοινοτικών κανόνων, που έχουν πανομοιότυπη διατύπωση.
- 43 Εξ άλλου, στο προοίμιο της Συμφωνίας και στο άρθρο 1 αυτής, τα συμβαλλόμενα μέρη εξέφρασαν την πρόθεση να διασφαλιστεί η ομοιόμορφη εφαρμογή των διατάξεων της Συμφωνίας στο σύνολο του εδάφους τους. Αυτός όμως ο επιδιωκόμενος σκοπός της ομοιόμορφης εφαρμογής και των ίσων όρων ανταγωνισμού, ο οποίος αντικατοπτρίζεται και στα άρθρα 6 και 104, παράγραφος 1, της Συμφωνίας, αφορά κατ' ανάγκην την ερμηνεία τόσο των διατάξεων της Συμφωνίας αυτής, όσο και των αντιστοίχων διατάξεων της κοινοτικής έννομης τάξης.

- 44 Παρ' όλων ότι το άρθρο 6 της Συμφωνίας υποχρεώνει το Δικαστήριο ΕΟΧ να ερμηνεύει τις διατάξεις της Συμφωνίας με γνώμονα τη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου των ΕΚ που προϋπήρχε της ημερομηνίας υπογραφής της Συμφωνίας, ανάλογη υποχρέωση δεν θα δεσμεύει το Δικαστήριο ΕΟΧ όσον αφορά τις αποφάσεις που θα εκδώσει το Δικαστήριο των ΕΚ μετά την ημερομηνία αυτή.
- 45 Κατά συνέπεια, ο σκοπός της Συμφωνίας που συνίσταται στην εξασφάλιση της ομοιογένειας του δικαίου σε ολόκληρο τον ΕΟΧ επιβάλλει όχι μόνο την ερμηνεία των διατάξεων αυτής της Συμφωνίας, αλλά και των αντιστοίχων διατάξεων του κοινοτικού δικαίου.
- 46 Επομένως, ο προβλεπόμενος από τη Συμφωνία δικαιοδοτικός μηχανισμός, κατά το μέτρο που επηρεάζει τη μελλοντική ερμηνεία των κοινοτικών κανόνων περί ελεύθερης κυκλοφορίας και ανταγωνισμού, θίγει το άρθρο 164 της Συνθήκης ΕΟΚ και, γενικότερα, τα ίδια τα θεμέλια της Κοινότητας.

V

- 47 Ο κίνδυνος τον οποίον ενέχει το δικαιοδοτικό σύστημα της Συμφωνίας για την αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξης ουδόλως αμβλύνεται από το γεγονός ότι τα άρθρα 95 και 101 της Συμφωνίας αποβλέπουν στη δημιουργία οργανικών δεσμών μεταξύ του Δικαστηρίου ΕΟΧ και του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ορίζοντας ότι οι δικαστές του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων θα μετέχουν στη σύνθεση του Δικαστηρίου ΕΟΧ και των τμημάτων του, καθώς και ότι οι δικαστές του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων θα μετέχουν στη σύνθεση του Πρωτοδικείου ΕΟΧ.
- 48 Αντιθέτως, υπάρχει φόβος ότι η εφαρμογή των διατάξεων αυτών θα επιτείνει τα γενικότερα προβλήματα που ανακύπτουν από το δικαιοδοτικό σύστημα που προβλέπει η Συμφωνία.
- 49 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι στο Δικαστήριο ΕΟΧ ανατίθεται η εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας ενός καθεστώτος ελευθέρων συναλλαγών και ανταγωνισμού στο πλαίσιο μιας διεθνούς συνθήκης, η οποία δημιουργεί υποχρεώσεις μόνο μεταξύ των συμβαλλομένων μερών.

- 50 Αντιθέτως, έργο του Δικαστηρίου των ΕΚ είναι να εξασφαλίζει την τήρηση μιας ιδιαίτερης έννομης τάξης και να συμβάλλει στην ανέλιξή της έτσι, ώστε να επιτυγχάνονται οι σκοποί που εξαγγέλλονται ιδίως στα άρθρα 2, 8 Α και 102 Α της Συνθήκης ΕΟΚ και να πραγματοποιηθεί μεταξύ των κρατών μελών μια Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως προκύπτει από την Πανηγυρική Διακήρυξη της Στουτγάρδης της 19ης Ιουνίου 1983 (σημείο 2.5), της οποίας γίνεται μνεία στην πρώτη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης. Σ' αυτό το πλαίσιο, οι ελεύθερες συναλλαγές και ο ανταγωνισμός συνιστούν απλώς και μόνον μέσα για την επίτευξη αυτών των σκοπών.
- 51 Κατά συνέπεια, ανάλογα με το αν θα μετέχουν στη σύνθεση του Δικαστηρίου των ΕΚ ή του Δικαστηρίου ΕΟΧ, οι δικαστές του Δικαστηρίου των ΕΚ που θα είναι και μέλη του Δικαστηρίου ΕΟΧ, θα πρέπει να εφαρμόζουν και να ερμηνεύουν πανομοιότυπες μεν διατάξεις, χρησιμοποιώντας όμως διαφορετικές θεωρήσεις, μεθόδους και έννοιες έτσι, ώστε να λαμβάνουν υπόψη τη φύση και τους σκοπούς κάθε μιας συνθήκης.
- 52 Υπ' αυτές τις συνθήκες, θα είναι δυσχερέστατο, αν όχι αδύνατο, στους δικαστές να εξετάζουν με πλήρη ανεξαρτησία σκέψεως, όταν μετέχουν στη σύνθεση του Δικαστηρίου των ΕΚ, ζητήματα στην επίλυση των οποίων θα έχουν ήδη μετάσχει στο πλαίσιο του Δικαστηρίου ΕΟΧ.
- 53 Πάντως, εφόσον το δικαιοδοτικό σύστημα της Συμφωνίας δεν συμβιβάζεται, εν πάση περιπτώσει, με τη Συνθήκη ΕΟΚ, παρέλκει η περαιτέρω εξέταση του ζητήματος αυτού, καθώς και η εξέταση του αν το σύστημα αυτό μπορεί να δημιουργήσει σοβαρές επιφυλάξεις ως προς την εμπιστοσύνη που θα μπορούν να έχουν οι πολίτες σχετικά με τη δυνατότητα του Δικαστηρίου των ΕΚ να ασκεί το έργο του με πλήρη ανεξαρτησία.

VI

- 54 Πρέπει να εξεταστεί αν ο μηχανισμός τον οποίο προβλέπει το άρθρο 104, παράγραφος 2, της Συμφωνίας για την ερμηνεία των διατάξεών της συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο.
- 55 Δυνάμει του άρθρου 104, παράγραφος 2, της Συμφωνίας, το πρωτόκολλο υπ' αριθ. 34 περιέχει τις διατάξεις που δίνουν τη δυνατότητα στα κράτη της ΕΖΕΣ να επιτρέψουν στα δικαστήριά τους να ζητούν από το Δικαστήριο των ΕΚ να εκφράζει άποψη επί της ερμηνείας της Συμφωνίας.

- 56 Κατά το άρθρο 1 του πρωτοκόλλου αυτού, όταν κατά την εκδίκαση υποθέσεως που εκκρεμεί ενώπιον δικαστηρίου κράτους της ΕΖΕΣ ανακύπτει ζήτημα ερμηνείας των διατάξεων της Συμφωνίας που είναι κατ' ουσίαν ίδιες με τις διατάξεις των κοινοτικών συνθηκών, το δικαστήριο αυτό μπορεί, εφόσον το κρίνει αναγκαίο, να ζητήσει από το Δικαστήριο των ΕΚ να εκφράσει την άποψή του επί του ζητήματος αυτού.
- 57 Το άρθρο 2 του πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 34 ορίζει ότι το κράτος της ΕΖΕΣ που προτίθεται να κάνει χρήση του πρωτοκόλλου αυτού γνωστοποιεί στον θεματοφύλακα της Συμφωνίας και στο Δικαστήριο των ΕΚ κατά πόσον και με ποιον τρόπο θα ισχύει το πρωτόκολλο για τα δικαστήριά του.
- 58 Η διαδικασία αυτή χαρακτηρίζεται επομένως από το γεγονός ότι δίνει στα κράτη της ΕΖΕΣ την ευχέρεια να επιτρέπουν ή όχι στα δικαστήριά τους να υποβάλλουν ερωτήματα στο Δικαστήριο των ΕΚ και δεν προβλέπει καμία υποχρέωση για τα δικάζοντα σε τελευταίο βαθμό δικαστήρια των κρατών αυτών. Εξάλλου, δεν εξασφαλίζεται ότι οι απαντήσεις που θα καλείται να δώσει το Δικαστήριο των ΕΚ θα δεσμεύουν τα δικαστήρια που θα έχουν υποβάλει τα ερωτήματα. Η διαδικασία αυτή διαφέρει ριζικά από τη διαδικασία την οποία προβλέπει το άρθρο 177 της Συνθήκης ΕΟΚ.
- 59 Είναι αλήθεια ότι η δύναμη διεθνούς συμφωνίας ανάθεση στο Δικαστήριο των ΕΚ αρμοδιότητας για την ερμηνεία των διατάξεων της συμφωνίας αυτής σε σχέση με την εφαρμογή της σε κράτη που δεν είναι μέλη της Κοινότητας δεν προσκρούει σε καμία διάταξη της Συνθήκης ΕΟΚ.
- 60 Εξάλλου, καμία αντίρρηση αρχής δεν μπορεί να διατυπωθεί κατά της ελευθερίας που αφήνεται στα κράτη της ΕΖΕΣ να επιτρέπουν ή όχι στα δικαστήριά τους να υποβάλλουν ερωτήματα στο Δικαστήριο των ΕΚ και κατά της μη επιβολής της υποχρεώσεως σε ορισμένα από τα δικαστήρια αυτά να υποβάλλουν ερωτήματα στο Δικαστήριο των ΕΚ.
- 61 Αντίθετα, δεν είναι δυνατόν να γίνει δεκτό να έχουν συμβουλευτικό απλώς χαρακτήρα και να στερούνται δεσμευτικότητας οι απαντήσεις που θα δίνει το Δικαστήριο των ΕΚ στα δικαστήρια των κρατών της ΕΖΕΣ. Κάτι τέτοιο θα αλλοίωνε το έργο του Δικαστηρίου των ΕΚ, όπως το εννοεί η Συνθήκη ΕΟΚ, δηλαδή ως έργο δικαιοδοτικού οργάνου του οποίου οι αποφάσεις είναι δεσμευτικές. Ακόμη και στην εντελώς ειδική περίπτωση του άρθρου 228, η γνωμοδότηση του Δικαστηρίου έχει το δεσμευτικό αποτέλεσμα που ορίζεται στο άρθρο αυτό.

- 62 Επιπλέον, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι η ερμηνεία της Συμφωνίας που θα δίνει το Δικαστήριο των ΕΚ απαντώντας στα ερωτήματα των δικαστηρίων των κρατών της ΕΖΕΣ θα πρέπει να λαμβάνεται επίσης υπόψη από τα δικαστήρια των κρατών μελών της Κοινότητας, οσάκις καλούνται να αποφανθούν επί της εφαρμογής της Συμφωνίας. Το γεγονός όμως ότι οι απαντήσεις αυτές δεν θα δεσμεύουν τα δικαστήρια της ΕΖΕΣ ενδέχεται να προκαλέσει αβεβαιότητα ως προς τη νομική τους αξία για τα δικαστήρια των κρατών μελών της Κοινότητας.
- 63 Εξάλλου, τα δικαστήρια των κρατών μελών δεν αποκλείεται να οδηγηθούν στο συμπέρασμα ότι η έλλειψη δεσμευτικότητας των ερμηνειών που θα δίνει το Δικαστήριο των ΕΚ δυνάμει του πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 34 επεκτείνεται και στις αποφάσεις που εκδίδει κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ.
- 64 Κατά συνέπεια, ο επίμαχος μηχανισμός θίγει την ασφάλεια του δικαίου, που αποτελεί απαραίτητο όρο για την εύρυθμη λειτουργία της διαδικασίας εκδόσεως προδικαστικών αποφάσεων.
- 65 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι το άρθρο 104, παράγραφος 2, της Συμφωνίας και το πρωτόκολλο υπ' αριθ. 34 της Συμφωνίας αυτής είναι ασυμβίβαστα με το κοινοτικό δίκαιο, στο μέτρο που δεν εξασφαλίζουν ότι οι απαντήσεις που θα καλείται να δίνει το Δικαστήριο των ΕΚ δυνάμει του πρωτοκόλλου αυτού θα είναι δεσμευτικές.

VII

- 66 Στη συνέχεια πρέπει να εξεταστεί το δικαίωμα που προβλέπεται για τα κράτη της ΕΖΕΣ να παρεμβαίνουν στις εκκρεμείς ενώπιον του Δικαστηρίου των ΕΚ υποθέσεις. Σε προσθήκη στο πρωτόκολλο υπ' αριθ. 34 προβλέπεται ότι τα άρθρα 20 και 37 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου των ΕΚ πρέπει να τροποποιηθούν, προκειμένου να χορηγηθεί αυτό το δικαίωμα παρεμβάσεως.
- 67 Συναφώς αρκεί η παρατήρηση ότι τα ανωτέρω δύο άρθρα περιλαμβάνονται στον τίτλο ΙΙΙ του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου και ότι, κατά το άρθρο

188, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα κατόπιν αιτήσεως του Δικαστηρίου των ΕΚ και μετά από διαβούλευση με την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μπορεί να τροποποιεί τις διατάξεις του τίτλου αυτού.

- 68 Κατά συνέπεια, για να απονεμηθεί στα κράτη της ΕΖΕΣ δικαίωμα παρεμβάσεως στις εκκρεμείς ενώπιον του Δικαστηρίου υποθέσεις δεν απαιτείται η τροποποίηση της Συνθήκης ΕΟΚ, κατά την έννοια του άρθρου 236 της Συνθήκης αυτής.

VIII

- 69 Το τελευταίο ερώτημα της Επιτροπής αφορά το ζήτημα αν το άρθρο 238 της Συνθήκης ΕΟΚ, το οποίο αναφέρεται στην εκ μέρους της Κοινότητας σύναψη συμφωνιών συνδέσεως με τρίτο κράτος, με ένωση κρατών ή με διεθνή οργανισμό, επιτρέπει τη δημιουργία δικαιοδοτικού συστήματος όπως αυτό που προβλέπει η Συμφωνία. Συναφώς η Επιτροπή δήλωσε ότι, σε περίπτωση αρνητικής γνωμοδοτήσεως του Δικαστηρίου, η διάταξη αυτή θα μπορούσε να τροποποιηθεί κατά τρόπο που να επιτρέπει την καθιέρωση του συστήματος αυτού.
- 70 Όπως αναφέρθηκε ήδη στο σημείο 40, η διεθνής συμφωνία που προβλέπει ένα δικαιοδοτικό σύστημα που περιλαμβάνει δικαστήριο αρμόδιο για την ερμηνεία των διατάξεων της δεν είναι καταρχήν ασυμβίβαστη με το κοινοτικό δίκαιο και, κατά συνέπεια, το άρθρο 238 της Συνθήκης ΕΟΚ μπορεί να αποτελέσει το νόμιμο έρεισμά της.
- 71 Εντούτοις, το άρθρο 238 της Συνθήκης ΕΟΚ δεν παρέχει έρεισμα για την καθιέρωση ενός δικαιοδοτικού συστήματος που θίγει το άρθρο 164 της Συνθήκης αυτής και, γενικότερα, τα ίδια τα θεμέλια της Κοινότητας.

- 72 Για τους ίδιους λόγους, η κατά τη δήλωση της Επιτροπής τροποποίηση της διατάξεως αυτής δεν θα μπορούσε να άρει το ασυμβίβαστο του δικαιοδοτικού συστήματος της Συμφωνίας προς το κοινοτικό δίκαιο.

Κατόπιν όλων των ανωτέρω,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

γνωμοδοτεί ως εξής:

Το σύστημα δικαστικού ελέγχου του οποίου η θέσπιση επιδιώκεται με τη Συμφωνία είναι ασυμβίβαστο προς τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

Due πρόεδρος	Slynn πρόεδρος τμήματος	Joliet πρόεδρος τμήματος
Schockweiler πρόεδρος τμήματος	Grévisse πρόεδρος τμήματος	Kapteyn πρόεδρος τμήματος
Mancini δικαστής	Κακούρης δικαστής	Moitinho de Almeida δικαστής
Rodríguez Iglesias δικαστής		Díez de Velasco δικαστής
Zuleeg δικαστής		Murray δικαστής

Λουξεμβούργο, 14 Δεκεμβρίου 1991.

Ο Γραμματέας
J.-G. Giraud